

MINISTERIE VAN VERKEER
EN WATERSTAAT

ONTWERP

HOOFDDIRECTIE VAN DE WATERSTAAT

HOOFDAFDELING BESTUURLIJKE EN JURIDISCHE ZAKEN

Nr.

DE MINISTER VAN VERKEER EN WATERSTAAT,

De N.V. Nederlandse Gasunie, Laan Corpus den Hoorn 102, 9728 JR Groningen, heeft op 15 september 1988, kenmerk: TP/V 88.B.5071, een aanvraag ingediend voor een vergunning ingevolge de Wet verontreiniging oppervlaktewateren voor het gedurende een beperkt aantal jaren lozen van maximaal 3000 m³/uur zout water, met een zoutgehalte van circa 300 kg per m³ in:

- de Eems nabij Delfzijl (oostelijk havenhoofd Zeehavenkanaal); of
- de Bocht van Watum; of
- het Doekegat;

en heeft tevens een door haar opgesteld Milieu-effectrapport (MER) overgelegd inzake de zoutwaterlozing op de Eems tengevolge van de aanleg van zoutcavernes. De aanvraag en het MER zijn op 16 september 1988 door de hoofdingenieur-directeur van de Rijkswaterstaat ontvangen.

De N.V. Nederlandse Gasunie heeft bij brief van 2 maart 1989, kenmerk: TP/V 89.B.5010, een aanvulling op hoofdstuk 3 van het MER gegeven.

De aanvulling op het MER is op 3 maart 1989 door de hoofdingenieur-directeur van de Rijkswaterstaat ontvangen.

Begripsomschrijving:

In deze vergunning wordt verstaan onder:

- a. de "hoofdingenieur-directeur", de hoofdingenieur-directeur van de Rijkswaterstaat in de directie Groningen, Kempkensberg 2 te Groningen (adressering: Postbus 30041, 9700 RM Groningen);
- b. "het RIZA", de hoofdingenieur-directeur van de Dienst Binnenwateren/RIZA, Maerlant 4-6 te Lelystad (adressering: Postbus 17, 8200 AA Lelystad);
- c. "WVO", Wet verontreiniging oppervlaktewateren;
- d. het "MER", het Milieu-effectrapport;
- e. het "nearfield", de directe omgeving van het lozingspunt (mengzone);
- f. de "diffusor", een onderdeel van het lozingswerk dat een intensieve menging van het te lozen afvalwater met het ontvangende oppervlaktewater bij het lozingspunt bevordert.
- g. "Oterdum", het lozingspunt op de Eems nabij Delfzijl (oostelijke havenhoofd Zeehavenkanaal).

Overwegingen:

Bij de beslissing op de aanvraag wordt rekening gehouden met de in het vervolg van deze beschikking aangegeven overwegingen; daarin zullen worden betrokken:

- het door de aanvraagster opgestelde MER en de daarop door haar bij brief van 2 maart 1989, nr. TP/V 89.B.5010, gegeven aanvulling;
- het advies van de hoofdingenieur-directeur van de DBW/RIZA van 27 oktober 1988, nr. RA/12558;
- de tegen de aanvraag ingediende bezwaarschriften c.q. ingebrachte opmerkingen met betrekking tot het MER van:
 - * het Havenschap Delfzijl van 18 oktober 1988, nr. 3854/SPB/CS cta, (ontvangen op 20 oktober 1988) en van 28 november 1988, nr. 4408/SPB/HvH cta (ontvangen op 1 december 1988);
 - * de Voorlopige Waddenadviesraad van 8 december 1988, kenmerk: 604 (ontvangen op 9 december 1988);
 - * de Werkgroep Eemsmond van de Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee, mede namens de Stichting het Groninger Landschap en de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten van 7 december 1988, kenmerk: 88073/309/Am/ZW, (ontvangen op 9 december 1988);
 - * de directeur Landbouw, Natuur en Openluchtrecreatie in de provincie Groningen van het ministerie van Landbouw en Visserij van 8 december 1988, kenmerk: 887598 - LNO, (ontvangen op 9 december 1988);
 - * de Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen van 8 december 1988, nr. 24.194/49/B.19, afd. MZ (ontvangen op 9 december 1988);
 - * de Inspecteur van de volksgezondheid voor de hygiëne van het milieu voor Groningen, Friesland en Drenthe van 9 december 1988, kenmerk: 8896312/LG/jmw, (ontvangen op 12 december 1988);
- Het advies van de commissie voor de milieu-effectrapportage van 13 januari 1989, kenmerk: U31-89/Ro/mc/149-118.

Van de gelegenheid om tijdens een openbare zitting mondeling bezwaren in te dienen tegen het geven van de gevraagde vergunning c.q. opmerkingen in te brengen naar aanleiding van het MER is geen gebruik gemaakt.

Het bezwaar van de gemeente Termunten tegen een eventuele lozing van zout water in de Eems nabij Delfzijl (oostelijk havenhoofd Zeehavenkanaal) van 13 oktober 1988 is bij brief van 8 december 1988 ingetrokken en is daarom ook niet betrokken bij de beslissing op de aanvraag.

Hoofdstuk I Activiteit

De Gasunie heeft het voornemen om een aantal cavernes uit te logen in ondergrondse zoutkoepels. Deze cavernes zijn noodzakelijk om bij piekverbruik in de winter voldoende aardgas aan de consumenten te kunnen leveren. Deze noodzaak vloeit voort uit het geleidelijk teruglopen van de druk van het groninger gasveld en de onmogelijkheid om op een andere manier (compressie; gebruik leeg gasveld) op het juiste moment de gewenste piekdruk te kunnen leveren.

De uitloging van de cavernes geschiedt met behulp van zoet water. Bij het uitlogen en daarna met gas vullen van de cavernes ontstaat een grote hoeveelheid afvalwater (vrijwel met zout verzadigd water).

Hoofdstuk II Afvalwaterstroom

Debiet

In de aanvraag wordt uitgegaan van een lozing van 3000 m³ zout water per uur.

* Hierover kan het volgende worden opgemerkt:

Nadat de Gasunie een aanvraag voor de lozing van 3000 m³ zout water per uur heeft ingediend, hebben onderhandelingen plaatsgevonden met Akzo. Deze onderhandelingen zijn uitgemond in een in november 1988 met Akzo gesloten contract, inhoudende dat een belangrijk deel van het zoute water (naar verwachting 700-1000 m³ per uur) bij Akzo zal worden verwerkt, bovendien kan hierdoor eerder met uitloging worden gestart. De afvalwaterstroom wordt hiermee gereduceerd tot maximaal 750 m³ per uur ten tijde van het uitlogen van de cavernes en tot 1250 m³ per uur wanneer gelijktijdig uitloging en gasvulling van cavernes plaatsvindt.

Het debiet van het te lozen afvalwater is niet op elk moment van dezelfde orde van grootte.

* Hierover kan het volgende worden opgemerkt:

Er zal een diffusor geïnstalleerd moeten worden die bij elk debiet minstens de vereiste verdunningsfactor garandeert.

Een hiertoe strekkend voorschrift zal worden opgenomen.

Samenstelling

Het te lozen afvalwater bestaat uit het voor het uitlogen gebruikte oppervlaktewater of bronwater met de daarin aanwezige stoffen, samen met de uit de zoutkoepel uitgeloopte stoffen. Voor de chemische samenstelling van het te gebruiken oppervlaktewater zowel als van het uit te logen zout wordt verwezen naar het MER.

Het zoute water, dat ontstaat bij het uitlogen van cavernes met oppervlaktewater kan niet verwerkt worden bij Akzo, omdat hierdoor binnen het proces problemen ontstaan o.a. door scaling (het ontstaan van een aanslag in de procesinstallatie).

Het belangrijkste milieugevolg van de lozing, zoals blijkt uit het MER, is de verwachte optredende planktonsterfte. De gebruikte modelberekeningen indiceren dat deze planktonsterfte ongeveer lineair toeneemt met de toename van het debiet (verhoging van de zoutconcentratie).

* Hierover kan het volgende worden opgemerkt:

De afvalwaterstroom zal na behandeling door een diffusor worden geloosd. De

door de diffusor veroorzaakte initiële menging met het ontvangende oppervlaktewater zal de mate van de bij de lozing optredende zoutshock sterk verminderen, waardoor de schadelijke milieu-effecten voor het nearfield beperkt kunnen worden.

Door de combinatie van toepassing van een diffusor en reductie van de hoeveelheid te lozen afvalwater wordt de te verwachten mate van planktonsterfte niet onacceptabel geacht.

Om uitloging van de bovenkant van de cavernes te voorkomen zal een afschermvloeistof gebruikt worden. In het MER worden L.P.G. (Liquified Petroleum Gas) en lichte huisbrandolie als mogelijke afschermvloeistoffen genoemd.

* Hierover kan het volgende worden opgemerkt:

Het voor uitloging ingenomen oppervlaktewater kan minerale olie bevatten. Een lozing van minerale olie afkomstig van gebruikte afschermvloeistoffen zal niet worden toegestaan vanwege de negatieve beïnvloeding van het aquatisch ecosysteem en het beschikbaar zijn van een milieuvriendelijker alternatief (L.P.G.).

Een hiertoe strekkend voorschrift zal worden opgenomen.

Behalve NaCl zijn er nog andere stoffen aanwezig in het te lozen afvalwater. Deze stoffen zijn afkomstig uit het bron- of oppervlaktewater dat wordt gebruikt voor de uitloging. Verder zijn in het te lozen afvalwater aanwezig stoffen afkomstig uit het te lozen steenzout. Een aantal van deze stoffen zijn zwarte lijststoffen of prioritaire stoffen in het kader van het waterkwali-teitsbeleid. Deze stoffen zijn in zeer lage concentraties in het te lozen afvalwater aanwezig. Voor deze stoffen bestaan momenteel geen toepasbare zuiveringsmethoden bij de aangegeven lage concentraties in een zo grote afvalwaterstroom.

Naar verwachting is het effect van het zout aanwezig in de te lozen afvalwaterstroom op het ontvangende oppervlaktewater beduidend groter dan van de andere in de afvalwaterstroom aanwezige stoffen. Voor het nearfield kan naar verwachting dan ook de zoutconcentratie als beperkende factor gezien worden voor het ontstaan van directe toxische effecten op mariene organismen. Met het installeren van een diffusor die zorgdraagt voor een voldoende initiële menging met het ontvangende oppervlaktewater zijn deze effecten naar verwachting niet onaanvaardbaar.

Mochten er door de lozingen ondanks de voorzorgsmaatregelen die vergunninghoudster heeft getroffen toch lokaal ernstig verontreinigd bodemsediment zijn ontstaan, dan is vergunninghoudster gehouden zelf zorg te (doen) dragen voor de verwijdering daarvan.

* Hierover kan het volgende worden opgemerkt.

Een daartoe strekkend voorschrift zal worden opgenomen.

Ten behoeve van de bepaling van de uitgangswaarde zal door Rijkswaterstaat onderzoek worden verricht.

Hoofdstuk III Locatiekeuze

In het MER worden drie mogelijke lozingslocaties uitgewerkt: Oterdum, Bocht van Watum en Doekegat.

Uit het MER blijkt dat van de lozing bij Doekegat de minste milieugevolgen voor het Eems-Dollardestuarium verwacht worden. Uit intern Rijkswaterstaatonderzoek is gebleken dat de lozing bij de Bocht van Watum mogelijk aanleiding kan geven tot een slechte menging met het ontvangende oppervlaktewater, waardoor stratificatie zou kunnen ontstaan met eventuele nadelige milieugevolgen. De lozing bij Oterdum is naar verwachting voor het ontvangende oppervlaktewater het minst gunstig in verband met de te verwachten planktonsterfte.

De Bocht van Watum blijkt niet geschikt vanwege de te verwachten stratificatie. Bij keuze tussen Doekegat en Oterdum moeten worden betrokken de meerkosten van de lozing bij het Doekegat (ongeveer f 45.000.000,-). Deze wegen niet op tegen de voor het aquatisch ecosysteem gunstiger gevolgen van de lozing bij het Doekegat, mede gezien de thans aan de orde zijnde hoeveelheden afvalwater. Dit leidt tot de keuze voor locatie Oterdum. Als bijkomend aspect geldt dat de locatie Oterdum het snelst voor gebruik gereed kan zijn.

Hoofdstuk IV Evaluatieprogramma

De Wet algemene bepalingen milieuhygiëne, onderdeel milieu-effectrapportage, schrijft voor dat ten behoeve van het kunnen blijven volgen van de milieugevolgen van de activiteit waarop het besluit betrekking heeft (i.c. de lozing) een evaluatieprogramma moet worden opgezet.

Rijkswaterstaat directie Groningen zal een dergelijk programma opzetten.

* Hierover kan het volgende worden opgemerkt:

Conform de wettelijke bepalingen is initiatiefneemster verplicht medewerking te verlenen aan de opstelling van het evaluatieprogramma. Dat betekent o.m. dat met behulp van daartoe strekkende voorschriften aan initiatiefneemster zal worden gevraagd de effecten van de lozingen op het ontvangende oppervlaktewater aan de hand van een aantal parameters te meten en de resultaten daarvan aan het bevoegd gezag voor te leggen.

De resultaten van deze metingen zullen ook tussentijds, d.w.z. tussen de datum van inwerkingtreding en het vervallen van de vergunning, aan het bevoegd gezag beschikbaar moeten worden gesteld. Op deze wijze wordt bereikt dat het bevoegd gezag na overleg met initiatiefneemster ingeval van eventueel onverwacht optredende nadelige milieugevolgen, mede gebaseerd op gewijzigde inzichten, tussentijds maatregelen kan treffen.

Aan het evaluatieprogramma liggen de volgende overwegingen ten grondslag:

- om de gevolgen te kunnen beoordelen is het noodzakelijk een statistisch betrouwbare referentiesituatie te hebben; dit betekent dat de metingen van de

- gekozen parameters zo spoedig mogelijk na het van kracht worden van de beschikking moeten starten;
- het is gewenst gedurende het eerste jaar na de start van de lozing of zoveel langer als noodzakelijk is een permanent bewakingsprogramma te hebben, gezien de eventueel te verwachten negatieve effecten voor het aquatisch ecosysteem;
 - een apart programma voor de eerste weken na de start van de lozingen is gewenst. Dat zal in het op te stellen evaluatieprogramma moeten worden uitgewerkt;
 - het is in eerste instantie mogelijk een voldoende indicatie te krijgen voor de biotische milieugevolgen uit het meten van abiotische parameters;
 - het is moeilijk betrouwbare biologische parameters in het betreffende ecosysteem te vinden; de bodemfaunasamenstelling is erg wisselend en het is ondoenlijk om binnen de beschikbare periode een goede referentie op te bouwen; visen zijn te mobiel, waardoor geen directe oorzaak-/gevolgrelatie aan te geven is. Daarom wordt naast het meten van de directe planktonsterfte (mits deze statistisch betrouwbare gegevens oplevert) gekozen voor een kunstmatig ingebrachte biologische parameter: monitoring met behulp van mosselen;
 - de locaties van monsternamen en monitoring dienen door het bevoegd gezag goedgekeurd te worden.
- * Hierover kan het volgende worden opgemerkt:
De genoemde overwegingen zullen zoveel als mogelijk tot uiting worden gebracht in een daartoe strekkend voorschrift.

Hoofdstuk V Bezwaren tegen de aanvraag en opmerkingen naar aanleiding van het MRR

I. Samenvatting bezwaren, op- en aanmerkingen

Gezien de hoeveelheid en de omvang van de ingebrachte bezwaren en opmerkingen volgt hierna een samenvatting van de belangrijkste punten daarvan en is de volledige tekst als bijlage bij deze vergunning gevoegd.

Havenschap Delfzijl

Bij keuze locatie Oterdum:

- voorschriften opnemen waarbij de kans op nadelige effecten voor de haven (kwaliteit + kwantiteit sediment) minimaal is;
- ten tijde van de lozing waarnemingen (laten) doen die de gevolgen voor het sediment (kwaliteit + kwantiteit) kunnen aantonen.

Voorlopige Waddenadviesraad (VWAR)

- Bij het verlenen van een lozingsvergunning voor 3000 m³ zout water per uur, locatie Oterdum uitsluiten en kiezen voor locatie Doekegat.
- Geen bezwaar tegen locatie Oterdum bij het verlenen van een lozingsvergunning voor lozing 3000 m³ zout water per uur.

- Wat zijn de gevolgen voor het koelwaterinlaatsysteem van de electriciteitscentrale in de Eemshaven (verzilting) bij lozing in het Doekegat.
- Bocht van Watum valt af i.v.m. verzandingsproblematiek en het daarmee samenhangende risico van vergrote stratificatie.
- Na verlening van een WVO-vergunning aan de Gasunie d.m.v. de wettelijk vereiste evaluatie achteraf de effecten van de activiteit op een verantwoorde manier volgen.
- Bij gebruik van Onstwedde als cavernelocatie op langere termijn blijft het oordeel van de VWAR m.b.t. de hoeveelheid pekkel die op de Eems zou mogen worden geloosd en de plaats waar dat zou mogen gebeuren van kracht.

Werkgoep Eemsmond (WGEM)

(bezwaar tegen WVO-vergunningsaanvraag)

1. Aanvraag voor lozing van 3000 m³ zout water per uur gezien de recente ontwikkelingen veel te ruim.
Voorstel: sta lozing toe van gem. 750 m³/uur en max. 900 m³/uur (uitloop i.v.m. fluctuaties in verwerkingscapaciteit).
2. Doekegat is meest milieuvriendelijke locatie, daarom aanwijzen als lozingslocatie.
3. Bezwaar tegen opmerking dat lozing van zwarte lijststoffen zal toenemen, maar dat gezien de geringe hoeveelheden geen effecten te verwachten zijn.
WVO-beleid/PRB-Waddenzee: verbod op lozing zwarte lijststoffen.
4. Bij eventuele realisering van een nieuw caverneproject in Onstwedde zal voor lozing van pekkelwater opnieuw een vergunning aangevraagd moeten worden.

(Opmerkingen n.a.v. het MER)

1. De WGEM betreurt dat het MER slechts gericht is op de effecten van voorgenomen zoutwaterlozing.
Het MER is toegeschreven op lozing bij Oterdum; bedrijfseconomische aspecten spelen blijkbaar een grotere rol dan mogelijke ecologische aspecten.
2. Het MER is omvangrijk; bevat vele modelstudies en is moeilijk leesbaar.
3. Tijdschema Gasunie is zodanig dat wettelijk geregelde inspraakprocedures voor derde belanghebbenden onder druk komen.

Alternatieven toepassen

- extra putten boren; gas importeren, mengen met gas uit kleinere velden, die raken eerder leeg, er ontstaat opslagruimte;
- door spreiding van uitlogging in de tijd is het mogelijk om minder of niet te lozen.

Door overeenkomst Gasunie/Akzo (gefaseerde uitlogging, pekkelverwerking bij Akzo, lozing 3000 m³/uur) kan Onstwedde als cavernelocatie uit beeld verdwijnen.

4. Vergelijking mogelijke milieu-effecten voorgenomen lozing met effecten van pekkelozingen elders is niet mogelijk i.v.m. ontbreken ecologisch onderzoek elders.
Opslag in oude gasvelden kost minder energie dan opslag in uitgeloopte cavernes.

5. Aan de ernst van de sterfte van planktonische organismen wordt te gemakkelijk voorbijgegaan; oneigenlijke vergelijking van sterfte door lozing en seizoensvariatie.

Het is zorgwekkend dat pas na tientallen jaren een zoutverhoging in het kwelwater merkbaar is.

In MER ontbreekt situatie: "hoge rivierafvoer, afluiddige wind, eb en/of doodtij".

6. Opmerkingen en conclusies o.g.v. het gestelde in PKB-Waddenzee:
- zoeken naar oplossing met de minst schadelijke milieu-effecten;
 - maatschappelijke wenselijkheid van de lozing onvoldoende aangetoond;
 - zonder argumentatie wordt beweerd dat geen sprake zal zijn van cumulatieve effecten;
 - voor lozing bij Oterdum vergunning ingevolge NB-wet nodig?
 - van Duitse zijde geen problemen omdat soortgelijke lozingen daar ook plaatsvinden/hebben gevonden;
 - volgens de Epon heeft de lozing geen gevolgen (verziltning) voor koelwaterinlaat electriciteitscentrales.

Het Bevoegd Gezag zou een vergunning voor een zo gering mogelijke lozing op een plaats waar de minst schadelijke milieu-effecten ontstaan moeten verlenen, nl. voor de lozingslocatie DOEKEGAT.

Landbouw, Natuur en Openluchtrecreatie

- Opmerkingen naar aanleiding van PKB-Waddenzee:
 - * par. 2.4: Gezien de mogelijkheid die er is om pekels bij de nabijgelegen Akzo-vestiging te verwerken is de beoogde lozing niet noodzakelijk;
 - * par. 4.2: Er is sprake van een lozing waarbij van een redelijkerwijs te vermoeden nadelige invloed op het natuurlijk milieu van de Waddenzee kan worden gesproken;
 - * par. 4.6: Bij LNO rijst de vraag of behandeling van pekels in de diffusor voldoende is om te spreken van een aan de bron of in de zuiveringsinstallaties behandeld afvalwater.
- Streven naar verwerking van alle c.q. zoveel mogelijk pekels bij Akzo.
- Geen vergunning verlenen voor lozing van 3000 m³ zout water per uur op de aangevraagde lozingslocaties.

Gedeputeerde Staten van Groningen

Effecten van zoutwaterlozing nabij Delfzijl (oostelijk havenhoofd Zeehavenkanaal) op de recreatieve ontwikkelingen in Termunterzijl (badstrand) onvoldoende aangegeven.

Inspectie Volksgezondheid

Gezien de vergaande afspraken tussen Gasunie en Akzo met betrekking tot uitlozing van cavernes in het concessiegebied van de Akzo en verwerking van pekels bij de Akzo is het misschien mogelijk om door temporisering van de snelheid van realisatie van de cavernes tot een nullozing te komen.

Advies: Negatief beschikken op de aanvraag tot lozing van maximaal 3000 m³ zout water per uur op de Eems.

II. Reactie

Naar aanleiding van de ingebrachte bezwaren en opmerkingen wordt het volgende opgemerkt:

- Gezien de aanvulling op de aanvraag (d.d. 2 maart 1989, kenmerk: TP/V 89.B.-5010) is aan een aantal bezwaren/opmerkingen reeds tegemoetgekomen.
- Met de in artikel 12 gestelde voorschriften wordt beoogd verontreinigingen in het bodemsediment te voorkomen.
- In het algemeen kan worden gesteld dat de pekellozing niet zal leiden tot intensivering van baggeractiviteiten in het Eems-Dollardestuarium.
- In het evaluatieprogramma zal geen aandacht worden besteed aan de gevolgen van de lozing voor het sediment omdat de invloed van dichtheidsverschillen op het sediment niet te meten is.
- Er zijn geen technieken voorhanden om de zeer geringe concentratie van zwarte lijststoffen uit het afvalwater te verwijderen; mede gezien de reeds van nature aanwezige concentratie zal de onderhavige lozing geen nadelige milieueffecten met zich meebrengen.
- Bij een lozing van 750 m^3 - 1250 m^3 zout water per uur wordt de uiteindelijk mogelijke planktonsterfte niet onacceptabel geacht.
- De lozing van zout water zal volgens de verwachting geen effecten op de recreatieve ontwikkelingen in Termunterzijl hebben.
- Dezerzijds wordt het gebruik van een diffusor als een behandeling van het afvalwater gezien.

Hoofdstuk VI Advies commissie MER

Het voert te ver in deze beschikking het integrale advies van de Commissie voor de Milieu-effectrapportage op te nemen. Volstaan wordt met de overname van de samenvatting, waarna een reactie zal volgen.

I. Samenvatting advies commissie MER

Aan het MER is veel zorg besteed. De onderwerpen die volgens de Wet en de vastgestelde richtlijnen aan de orde dienen te komen, worden op gedegen wijze, soms zelfs onnodig uitgebreid, behandeld. Vooral de technische bijlage van het MER zal niet steeds voor een breed publiek begrijpelijk geschreven zijn.

Naar het oordeel van de commissie had het MER beknopter kunnen zijn indien op diverse plaatsen was volstaan met een verwijzing naar goed toegankelijke literatuur.

Het MER geeft een uitvoerig beeld van de voorgenomen activiteit en van de alternatieven, voorzover de laatste betrekking hebben op de mogelijke locaties van lozing.

Er wordt een goede beschrijving gegeven van de huidige situatie van het milieu en van de autonome ontwikkeling van dat milieu.

In het MER wordt veelvuldig gebruik gemaakt van tabellen, modellen en overzichtskaarten. Dit bevordert de overzichtelijkheid.

Gesteld kan worden dat het MER derhalve in grote lijnen aan de vastgestelde richtlijnen voldoet.

De Commissie heeft twijfels ten aanzien van de noodzaak van een maximale lozing van 3000 m³ per uur. Dit vloeit mede voort uit het feit dat niet duidelijk is onderbouwd waarom in 1995-1996 persé een aantal van 10 cavernes gereed moet zijn.

Het meest milieuvriendelijke alternatief wordt in het MER niet geheel volwaardig beschreven. Een alternatief, waarbij door Akzo zoveel mogelijk pekkel wordt verwerkt, gecombineerd met de mogelijkheid tot tijdelijk stopzetten van de lozing in bijzondere omstandigheden, verdient naar het oordeel van de Commissie nadere studie.

Een belangrijk gevolg van de lozing is de sterfte van 7% van de planktonische organismen ten gevolge van een osmotische schok ("worst case" voorspelling). De Commissie heeft de indruk dat in het MER de ernst van deze planktonsterfte wordt onderschat.

De Commissie wijst op het belang van een controle- en meetprogramma. Evaluatie en monitoring zijn van het grootste belang om in gevallen waarin het zoutgehalte bepaalde waarden overschrijdt, bijvoorbeeld de toevoer tot de diffusor, te kunnen temperen of afsluiten.

II. Reactie

Als reactie op het advies van de commissie MER kan het volgende worden gesteld.

Nadat de WVO-procedure voor de lozing van 3000 m³ zout water per uur in gang is gezet, hebben tal van ontwikkelingen plaatsgevonden die ook met betrekking tot het advies van de commissie MER om een nadere beschouwing vragen.

Doordat met de Akzo een contract is afgesloten voor de verwerking van een belangrijk deel van het zoute water bij de Akzo-vestiging in Delfzijl, kan een aanzienlijk deel van het zoute water ter verwerking naar Akzo worden afgevoerd. Zoals reeds in het hoofdstuk over de afvalwaterstroom in deze beschikking is aangegeven gaat het nu om een hoeveelheid van 750 m³/uur tijdens uitloging van de cavernes en om 1250 m³/uur wanneer tegelijkertijd uitloging en vulling met gas van reeds uitgeloopte cavernes plaatsvindt. Daarmee wordt bereikt dat ook zonder toepassing van welke behandelmethode dan ook, de (nadelige) milieugevolgen aanzienlijk worden teruggebracht. Tevens wordt daarmee voor een belangrijk deel tegemoetgekomen aan het bezwaar dat door het lozen van het zoute water een grondstof wordt weggegooid.

De Gasunie heeft op verzoek van de directie Groningen van Rijkswaterstaat een nadere onderbouwing geleverd van de noodzaak van de realisatie van de zoutcavernes. De onderbouwing is toegezonden aan alle bij de onderhavige WVO- en

MER-procedure betrokken instanties, alsmede aan degenen die bezwaren danwel op- en aanmerkingen in het kader van deze procedures hebben kenbaar gemaakt. De onderbouwing moet worden gezien als een aanvulling op hoofdstuk 3 van het MER zoals dat door de Gasunie is opgesteld in verband met de lozing van het zoute water.

Ik heb deze onderbouwing betrokken bij de beoordeling van de WVO-vergunningsaanvraag.

De onderbouwing heeft de grondslag weggenomen van een aantal op- en aanmerkingen die door de commissie MER zijn gemaakt. Immers de onderbouwing van de noodzaak van de realisering van de cavernes per 1994/1996 is nader uitgewerkt, de alternatieven met betrekking tot geen of gedeeltelijke lozing zijn verder uitgewerkt en impliciet heeft het meest milieuvriendelijk alternatief meer aandacht gekregen.

Ten aanzien van de opmerking van de commissie over het treffen van mitigerende maatregelen (b.v. een bufferbassin) kan worden opgemerkt dat deze maatregelen in zekere zin een averechts effect zullen hebben, omdat bij toepassing een geconcentreerdere lozing zal plaatsvinden, hetgeen voor het aquatisch ecosysteem ook niet gunstig is.

Dezerzijds wordt het gebruik van een diffusor als een behandeling van het afvalwater gezien. Deze techniek strekt ertoe de negatieve milieugevolgen van de lozing rond het lozingspunt te verminderen. Omdat voor de zuivering van zout water in dit geval geen toepasbare technieken voorhanden zijn, wordt het uitsluitend behandelen met een diffusor, mede gezien de resterende hoeveelheid zout water, acceptabel geacht.

Het Doekegat is uit milieu-overwegingen de meest voor de hand liggende locatie. Ook hier geldt echter dat, in aanmerking nemende dat de te lozen hoeveelheid zout water aanzienlijk naar beneden is gebracht, de voorgestelde lozing nabij Oterdum kan worden aanvaard. Keuze voor de lozingslocatie Doekegat brengt ten opzichte van de te verwachten gunstiger milieu-effecten een onevenredig hoge extra investering met zich mee.

De stratificatieproblemen hebben bij de beoordeling van de aanvraag grote aandacht gekregen, reden waarom uitdrukkelijk niet is gekozen voor een lozingspunt nabij de Bocht van Watum.

Ten aanzien van de eventueel mogelijke lozing van minerale olie kan worden opgemerkt dat deze niet zal worden toegestaan en dat hiervoor in de voorschriften een duidelijke bepaling zal worden opgenomen.

Conform de bepalingen van de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne dient het bevoegd gezag zorg te dragen voor de opstelling van een evaluatieprogramma. Aan de Gasunie zal als initiatiefneemster worden gevraagd de voor het evaluatieprogramma noodzakelijke gegevens aan te leveren. Uit de voorschriften blijkt

Gestreefd wordt naar een vermindering van de totale omvang van de huidige waterverontreiniging in de Waddenzee. Daarbij worden nieuwe lozingen van niet aan de bron of in een later stadium behandeld afvalwater op de Waddenzee niet toegestaan.

Zoals meerdere keren vermeld kan in ieder geval een groot deel van het zoute water verwerkt bij de Akzo-vestiging in Delfzijl. De (eventueel) resterende dat Rijkswaterstaat de effecten van de lozing aan de hand van een breed scala parameters zal toetsen. Daarmee kan worden bewerkstelligd dat door Rijkswaterstaat een gedegen evaluatieprogramma kan worden opgezet.

In de gekozen constructie zullen de gegevens ook tijdens de vergunningsduur beschikbaar komen; indien onverwacht nadelige milieugevolgen optreden kunnen na overleg met de vergunningaanvraagster maatregelen worden getroffen.

Hoofdstuk VII Beleid

De voorgenomen lozing van zout water dient in de eerste plaats te worden getoetst aan de algemene beleidsuitgangspunten, zoals die zijn verwoord in het Indicatief Meerjarenprogramma Water 1985 - 1989 (IMP-Water) en de "Nota over de hoofdlijnen van de ontwikkeling van de Waddenzee", welke nota de procedure van de planologische kernbeslissing heeft doorlopen (PKB-Waddenzee).

In het IMP-Water wordt ten aanzien van de zwarte lijststoffen een tweetal hoofduitgangspunten van het beleid genoemd:

1. In beginsel geldt voor zwarte lijststoffen, dat de verontreiniging door deze stoffen moet worden beëindigd.
Sanering aan de bron dient te geschieden door toepassing van de best bestaande technieken.
In het geval dat het niet mogelijk is met behulp van die technieken de betreffende lozing geheel te beëindigen, moet worden nagegaan of de restlozing leidt tot onaanvaardbare concentraties van de betreffende stof in het aquatisch ecosysteem.
2. Voor geen van de aangewezen stoffen of groepen van stoffen van de zwarte lijst mag het totaal van de lozingen in een bepaald beheersgebied (in casu het Eems-Dollardestuarium) toenemen.

De lozing van overige stoffen dient volgens het IMP-Water te worden verminderd door toepassing van de best uitvoerbare technieken. Daaronder worden verstaan die technieken, waarmee rekening houdend met economische aspecten, d.w.z. uit kosten oogpunt aanvaardbaar te achten voor een normaal renderend bedrijf, de grootste reductie in de verontreiniging wordt verkregen, waarbij een zekere restverontreiniging als aanvaardbaar wordt beschouwd, voorzover aan de geldende waterkwaliteitsdoelstelling wordt voldaan.

In het te lozen zoute water zijn zeer geringe concentraties aan zwarte lijststoffen aanwezig. Zoals in hoofdstuk II reeds is aangegeven zijn deze concentraties echter zo gering dat het uitgesloten moet worden geacht de stoffen te

kunnen zuiveren met in de praktijk toepasbare zuiveringstechnieken. Vervolgens moet worden gezien in hoeverre de lozing van deze hoeveelheden zwarte lijststoffen gevolgen kan hebben voor het ontvangende aquatisch ecosysteem. Naar verwachting zullen geen ontoelaatbare gevolgen aanwezig zijn. Waarschijnlijk zal de lozing gevolgen hebben voor de in het ontvangende oppervlaktewater nabij het lozingspunt aanwezige plankton. Gezien de sterke reductie van de te lozen hoeveelheid zout water ten opzichte van het oorspronkelijke voornemen en de daarmee naar verwachting minder optredende planktonsterfte wordt verwacht dat de voorgenomen lozing van 750/1250 m³ per uur in beperkte mate (tijdelijk) schadelijke effecten heeft op het ontvangende watersysteem.

De PKB-Waddenzee kent als doelstelling: "de bescherming, het behoud en waar nodig het herstel van de Waddenzee als natuurgebied".

Het hieruit voortvloeiende beleid is gericht op de bescherming, het behoud en waar nodig het herstel van de kwaliteit van het water, de bodem en de lucht. Gestreefd wordt naar een vermindering van de totale omvang van de huidige waterverontreiniging in de Waddenzee. Daarbij worden nieuwe lozingen van niet aan de bron of in een later stadium behandeld afvalwater op de Waddenzee niet toegestaan.

Zoals meerdere keren vermeld kan in ieder geval een groot deel van het zoute water verwerkt bij de Akzo-vestiging in Delfzijl. De (eventueel) resterende hoeveelheid afvalwater wordt, alvorens zij wordt geloosd, behandeld in een zogenaamde diffusor, die zorg draagt voor een voldoende initiële menging met het ontvangende oppervlaktewater. Gesteld kan worden dat de voorgenomen lozing niet in strijd is met de doelstellingen van de PKB-Waddenzee.

Voorts is ten aanzien van de beoordeling van de voorgenomen lozing rekening gehouden met het beleidsuitgangspunt om zo zuinig mogelijk met grondstoffen om te gaan. Bovendien zal de Gasunie alleen al uit economische overwegingen proberen om de lozing tot een minimum te beperken. Uitgangspunt voor de Gasunie is dat in 1994 vijf en in 1996 tien cavernes beschikbaar zijn. Naar verwachting kan een groot deel van deze cavernes worden gerealiseerd zonder lozing van zout water in de Eems-Dollard. De verdere planning is met name afhankelijk van de ontwikkeling van de gasbehoefte.

Gelet op de beperkte gevolgen van de voorgenomen lozing op het aquatische ecosysteem en het bovenvermelde streven naar een optimaal gebruik van grondstoffen wordt het verlenen van een WVO-vergunning onder voorschriften aan de Gasunie acceptabel geacht onder aantekening dat de Gasunie van deze vergunning echter pas gebruik mag maken indien zij schriftelijk en gemotiveerd aantoonst dat er een vertraging is of zal ontstaan in het voorgenomen uitlogingsproces die niet aan de Gasunie is te wijten, danwel indien het gecreëerde bergingsvolume ontoereikend is om in de stijgende behoefte naar gasopslagcapaciteit te voorzien. Daarbij zal dan tevens worden betrokken de aanvaardbaarheid voor het aquatisch ecosysteem van het totaal van de zoutlozingen in het Eems-Dollardestuarium, d.w.z. de onderhavige lozing en voorgenomen lozingen van vergelijkbare herkomst

vanuit de Bondsrepubliek Duitsland in het Eems-Dollardestuarium. Bij deze beoordeling wordt rekening gehouden met het advies van de Eemskommissie terzake aan de regeringen van beide landen.

Naar aanleiding van recent verschenen jurisprudentie terzake zullen bij deze beoordeling de bepaling van de WABM van inspraak/advies en beroep in acht worden genomen.

Bovendien zal door middel van het stellen van voorschriften worden bewerkstelligd dat op basis van een adequaat meetprogramma de effecten van de eventuele lozing continu kunnen worden gevolgd. Daardoor ontstaat de mogelijkheid om tijdens de lozingsduur na overleg met de vergunningaanvraagster eventueel noodzakelijke maatregelen te treffen.

Hoofdstuk VIII Slot van de overwegingen

De procedure met betrekking tot de aanvraag om vergunning krachtens de Wet verontreiniging oppervlaktewateren en het MER heeft plaatsgevonden conform het gestelde in de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne.

De aanvraag, het MER en de daarbij behorende stukken hebben vanaf 10 november 1988 tot en met 9 december 1988 ter visie gelegen op het gemeentehuis van Delfzijl (sectie milieuzaken) en op het kantoor van de directie Groningen van de Rijkwaterstaat.

Op 29 november is tijdens een openbare zitting in het Eemsmondgebouw te Delfzijl de gelegenheid geboden om mondeling bezwaren in te dienen tegen het geven van de gevraagde vergunning c.q. opmerkingen in te dienen met betrekking tot het MER.

Hoofdstuk IX Besluit

Op grond van de bij de aanvraag overgelegde gegevens, het MER, de ingewonnen (ambtelijke) adviezen, de recente ontwikkelingen met betrekking tot de gevraagde hoeveelheid te lozen zout water en het feit dat door het stellen van voorschriften de kwaliteit van het ontvangende oppervlaktewater niet onevenredig wordt aangetast, besluit ik aan de N.V. Nederlandse Gasunie vergunning te verlenen ex artikel 1, eerste lid, van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren voor het lozen van zout water op de Eems nabij Delfzijl (oostelijk havenhoofd Zeehavenkanaal) ten gevolge van de aanleg van zoutcavernes, één en ander afhankelijk van de noodzaak tot lozing, welke noodzaak door vergunninghoudster schriftelijk en gemotiveerd zal moeten worden aangetoond.

Deze vergunning geldt tot 1 januari 1997 en wordt verleend onder de hierna vermelde voorschriften.

Voorschriften

Artikel 1.

Deze vergunning heeft betrekking op de lozing van afvalwater op de Eems nabij Delfzijl (oostelijk havenhoofd Zeehavenkanaal), afkomstig van de aanleg van zoutcavernes ten behoeve van de N.V. Nederlandse Gasunie.

Artikel 2.

Het afvalwater mag uitsluitend bestaan uit:

- a. pekels afkomstig van het uitloggen ten behoeve van de aanleg van cavernes voor het opslaan van aardgas;
- b. pekels vrijkomend bij het met gas vullen van de onder a. genoemde cavernes.

Artikel 3.

1. Vergunninghoudster dient elk jaar vóór 31 december aan de hoofdingenieur-directeur te rapporteren over de voortgang van het uitlogingsproject en over de ontwikkeling van de behoefte aan gasopslagcapaciteit.
2. Vergunninghoudster dient, voorzoveel nodig, met deze rapportage aan de hoofdingenieur-directeur aan te tonen dat het benodigde volume van de zoutholtes ten opzichte van het met volledige verwerking bij Akzo te realiseren volume groter moet zijn om aan de behoefte aan gasopslagcapaciteit in 1996 en volgende jaren te voldoen.
3. Op basis van de rapportage zoals omschreven in het eerste en tweede lid en rekening houdend met de effecten op het Eems-Dollardestuarium van de alsdan voorgenomen lozingen van zout water vanuit Nederland en de Bondsrepubliek Duitsland, zal de aanvaardbaarheid van den voorgenomen lozing worden beoordeeld door de hoofdingenieur-directeur. Het alsdan te lozen afvalwater dient vervolgens met inachtneming van de volgende voorschriften te geschieden:
 - a. het debiet van het te lozen afvalwater mag tijdens de periode van uitloggen ten hoogste 750 m³/uur bedragen;
 - b. het debiet van het te lozen afvalwater mag tijdens de fase waarin zowel uitloging als gasvulling plaatsvindt ten hoogste 1250 m³/uur bedragen.
4. De overige aan deze beschikking verbonden voorschriften blijven voorzoveel nodig onverkort van kracht.

Artikel 4.

Het voornemen om met het gasvullen te beginnen dient 1 maand van te voren schriftelijk aan de hoofdingenieur-directeur te worden gemeld.

Artikel 5.

1. Vergunninghoudster dient een uitvoeringsplan te maken, dat de volgende elementen moet bevatten:
 - a. Een tijdsplanning waaruit blijkt wanneer er uitloging en wanneer er gasvulling plaatsvindt.

- b. Een overzicht waaruit blijkt welke cavernes met bronwater en welke met oppervlaktewater uitgelopen worden.
2. Het in lid 1 genoemde plan, alsmede wijzigingen in dit plan behoeven de goedkeuring van de hoofdingenieur-directeur.
3. De lozing mag pas plaatsvinden indien de in lid 2 genoemde goedkeuring is verleend.

Artikel 6.

De in deze vergunning genoemde analyses dienen te worden uitgevoerd conform de voorschriften waarnaar wordt verwezen in de bij deze vergunning behorende bijlage.

Artikel 7.

In het te lozen afvalwater mag minerale olie niet in een hoger gehalte aanwezig zijn dan in het ingenomen oppervlaktewater.

Artikel 8.

1. Het lozingswerk dient te zijn voorzien van een diffusor, welke zorg draagt voor een voldoende initiële menging van het afvalwater met het ontvangende oppervlaktewater, ongeacht het te lozen debiet.
2. Ontwerp en constructie van de in het eerste lid bedoelde diffusor behoeven de goedkeuring van de hoofdingenieur-directeur.
3. De vergunninghoudster dient halfjaarlijks de in het eerste lid bedoelde diffusor te inspecteren op de goede staat en werking ervan. Het resultaat van deze inspectie dient binnen één maand na inspectie schriftelijk aan de hoofdingenieur-directeur te worden medegedeeld.

Artikel 9.

1. Indien bij het reinigen en/of beitsen van (proces)apparatuur chemicaliën worden toegepast, dient het voornemen om (proces)apparatuur te reinigen en/of te beitsen, anders dan de normale schoonmaakwerkzaamheden aan tanks en leidingen, en voor zover bij het reinigen en/of beitsen afvalwater vrijkomt dat zal worden geloosd, 4 weken van te voren schriftelijk aan de hoofdingenieur-directeur te worden gemeld.
2. Het in het eerste lid bedoelde beits- en/of reinigingsproces, alsmede de aard en hoeveelheid van de toe te passen chemicaliën, behoeven voor zover het afvalwater dat bij reinigen en/of beitsen vrijkomt niet (door of naar derden) kan worden afgevoerd, de goedkeuring van de hoofdingenieur-directeur.

Artikel 10.

1. Het te lozen afvalwater moet te allen tijde kunnen worden onderworpen aan continue debietmeting (met registratie en integratie) en bemonstering, ter verzameling van representatieve etmaalmonsters (volume proportioneel met registratie).

2. De vergunninghoudster dient van het voor uitlogen ingenomen oppervlaktewater en te lozen afvalwater de volgende parameters en gehalten te bepalen:

Debiet	Jodiden
Temperatuur	Arseen
Onopgeloste bestanddelen	Cadmium
Chemisch Zuurstofverbruik	Chroom
Biochemisch Zuurstofverbruik	Koper
Kjeldahl Stikstof	Kwik
Ammonium	Lood
Cyaniden	Nikkel
Sulfaat	Zink
Fosfaat	Aluminium
Minerale olie	Beryllium
Natrium	Cobalt
Kalium	Antimoon
Calcium	Seleen
Magnesium	Tin
IJzer	Titaan
Mangaan	Vanadium
Fluoriden	Silicium
Chloriden	Strontium
Bromiden	

3. De wijze en frequentie van de in lid 2 genoemde bepalingen, alsmede de wijze van rapportage behoeft de goedkeuring van de hoofdingenieur-directeur.
4. De vergunninghoudster dient uiterlijk binnen 2 maanden voor de aanvang van de lozing een plan in te dienen voor de in voorgaande leden genoemde bepalingen, frequentie en rapportagewijze. Dit plan behoeft de goedkeuring van de hoofdingenieur-directeur.

Artikel 11.

1. De vergunninghoudster dient ter controle van de effecten van de lozing op het ontvangende oppervlaktewater de volgende bepalingen te verrichten:
- a. het gehalte aan opgelost zuurstof in het ontvangende oppervlaktewater op verschillende plaatsen en dieptes
 - b. het chloridegehalte van het ontvangende oppervlaktewater op verschillende plaatsen en dieptes
 - c. de groei en mortaliteit van op verschillende plaatsen uitgehangen periodiek te vervangen mosselen
 - d. de mate van directe planktonsterfte, mits de gebruikte methode statistisch betrouwbare gegevens oplevert.
2. De wijze, plaats en frequenties van de in lid 1 genoemde bepalingen alsmede de wijze van rapportage behoeven de goedkeuring van de hoofdingenieur-directeur.

3. De vergunninghoudster dient binnen 2 maanden na van kracht worden van de vergunning een plan in te dienen voor de in de voorgaande leden genoemde bepalingen, wijze, plaats, frequentie en rapportagewijze. Dit plan behoeft de goedkeuring van de hoofdingenieur-directeur.

Artikel 12.

1. Indien na het van kracht worden van deze beschikking ten gevolge van de in deze vergunning beschreven lozingen lokaal ernstig verontreinigd bodemsediment is ontstaan dat naar het oordeel van de hoofdingenieur-directeur verwijderd dient te worden, dient de vergunninghoudster op eerste aanschrijving van de hoofdingenieur-directeur zorg te (doen) dragen voor deze verwijdering.

De wijze waarop het verontreinigd sediment wordt verwijderd behoeft de goedkeuring van de hoofdingenieur-directeur.

2. Van ernstig verontreinigd bodemsediment als bedoeld in het eerste lid is sprake indien overschrijding plaatsvindt van de in bij deze vergunning behorende bijlage I, opgenomen normen.

Voor niet in de tabel genoemde stoffen wordt aansluiting gezocht bij normen die gelden voor wel in de tabel genoemde vergelijkbare stoffen.

Artikel 13.

1. Indien door enige omstandigheid niet aan de ten behoeve van de kwaliteit van het te lozen afvalwater gestelde voorschriften kan worden voldaan, dient de vergunninghoudster terstond maatregelen te treffen teneinde een nadelige beïnvloeding van de kwaliteit van het ontvangende oppervlaktewater te voorkomen of te beperken.

2. Van dergelijke calamiteiten, onregelmatigheden of bijzondere omstandigheden dient de vergunninghoudster terstond doch binnen 24 uur de hoofdingenieur-directeur in kennis te stellen.

De door of vanwege de hoofdingenieur-directeur terzake gegeven aanwijzingen dienen te worden opgevolgd.

3. Indien de hoofdingenieur-directeur dit verzoekt, moet de vergunninghoudster betreffende het voorval schriftelijk rapport uitbrengen met vermelding van de oorzaak, datum en tijd van aanvang en beëindiging van het voorgevallene en de gevolgen ervan voor de kwaliteit van het geloosde afvalwater, alsmede van de voorgenomen maatregelen ter voorkoming van herhaling.

Afschrift van dit rapport dient te worden gezonden aan het RIZA.

Artikel 14.

1. Indien door enige omstandigheid niet aan de ten behoeve van het debiet van het te lozen afvalwater gestelde voorschriften kan worden voldaan, dient vergunninghoudster terstond maatregelen te treffen ten einde een nadelige beïnvloeding van de kwaliteit van het ontvangende oppervlaktewater te voorkomen of te beperken.

2. Van dergelijke calamiteiten, onregelmatigheden of bijzondere omstandigheden dient de vergunninghoudster terstond doch binnen 24 uur de hoofdingenieur-directeur in kennis te stellen. De door of vanwege de hoofdingenieur-directeur terzake gegeven aanwijzingen dienen te worden opgevolgd.
3. Indien de hoofdingenieur-directeur dit verzoekt, moet de vergunninghoudster betreffende het voorval schriftelijk rapport uitbrengen met vermelding van de oorzaak, datum en tijd van aanvang en beëindiging van het voorgevallene en de gevolgen ervan voor de kwaliteit van het geloosde afvalwater, alsmede van de voorgenomen maatregelen ter voorkoming van herhaling.
Afschrift van dit rapport dient te worden gezonden aan het RIZA.

Artikel 15

1. Indien de kwaliteit van het ontvangend oppervlaktewater als gevolg van calamiteiten of andere uitzonderlijke omstandigheden het noodzakelijk maakt ter voorkoming van ernstige verontreiniging van oppervlaktewateren maatregelen van tijdelijke aard te treffen, is de vergunninghoudster verplicht daartoe op aanschrijving van de minister van Verkeer en Waterstaat onmiddellijk over te gaan.
2. Deze maatregelen kunnen slechts bestaan uit het opleggen van niet in de vergunning opgenomen voorzieningen betreffende de in de vergunning omschreven lozingen en/of het beperken of staken van de lozing van verontreinigende stoffen, zoals deze volgens de vergunning is toegestaan.
3. Een maatregel als bedoeld in de voorgaande leden mag niet voor langer dan één, telkenmale met maximaal even zoveel uren te verlengen, periode van 48 uren worden opgelegd en mag in geen geval ten gevolge hebben, dat de lozing van afvalwater volgens de vergunning na het vervallen van de tijdelijke opgelegde verplichtingen geheel of gedeeltelijk niet meer mogelijk zou zijn.

Artikel 16.

De vergunninghoudster is verplicht één of meer personen aan te wijzen die in het bijzonder belast is (zijn) met het toezicht op de naleving van het bij deze vergunning bepaalde of bevolene; deze persoon/personen dient/dienen continu aanspreekbaar te zijn.

De vergunninghoudster deelt binnen 14 dagen nadat deze vergunning in werking is getreden de hoofdingenieur-directeur mee de naam, het adres en het telefoonnummer van degene(n) die door of vanwege hem is (zijn) aangewezen.

Wijzigingen dienen onmiddellijk te worden gemeld.

Artikel 17.

Het is de vergunninghoudster niet toegestaan zonder schriftelijke toestemming van de hoofdingenieur-directeur een werk aan te sluiten of te doen aansluiten op het werk ten behoeve waarvan deze vergunning is verleend.

Artikel 18.

Voorgenomen wijzigingen die van invloed zijn op de lozing, moeten aan de hoofdingenieur-directeur worden gemeld.

Artikel 19.

Van overdracht door de vergunninghoudster van het bedrijf of het werk aan rechtsopvolgers onder algemene of bijzondere titel, dient binnen 14 dagen na overdracht mededeling aan de hoofdingenieur-directeur te worden gedaan.

's-Gravenhage,
De minister voornoemd.

I. Ingevolge de Tijdelijke wet Kroongeschillen kan tegen deze beschikking beroep worden ingesteld bij de Afdeling voor de geschillen van bestuur van de Raad van State, binnen de termijn van terinzagelegging die loopt van _____ tot en met _____.

Daarvoor wordt eveneens f 150,- griffierecht geheven (of f 75,- indien in de hoofdzaak reeds beroep ingevolge de Tijdelijke wet Kroongeschieden is ingesteld).

- Indien tegen deze beschikking beroep is ingesteld en met toepassing van artikel 60a van de Wet op de Raad van State een verzoek tot schorsing van deze beschikking dan wel tot het treffen van een voorlopige voorziening is gedaan, wordt deze beschikking niet van kracht voordat op dat verzoek is beslist.

- III. Het hebben van deze vergunning ontslaat de houder niet van de verplichting om de redelijkerwijs mogelijke maatregelen te treffen teneinde te voorkomen dat derden of de Staat tengevolge van het gebruik maken van de vergunning schade lijden.

Bijlage I behorende bij de beschikking van de minister van Verkeer en Waterstaat van , nr.

Bijlage: grenswaarden voor KLASSE III baggerslib *

De verontreinigingsgrens is tot stand gekomen na correctie voor de deeltjesgrootte ($50\% < 16 \mu\text{m}$).*

De in het kader van deze vergunning op de gemeten gehalten toe te passen correctiemethode is ontwikkeld door het waterloopkundig laboratorium, die op basis van landelijke geïnventariseerde gegevens van verschillende locaties verspreid over heel Nederland en van verschillende tijdstippen (1972-1983) een gemiddelde regressielijn heeft vastgesteld. De gemiddelde regressielijn snijdt de x-as bij $-15\% < 16 \mu\text{m}$.

Zo kan uit één meetwaarde het gehalte bij de standaardkorrelgrootteverdeling van $50\% < 16 \mu\text{m}$ worden berekend met de volgende formule:

$$y = 65 \cdot y_1 / (15 + x_1)$$

Hierin is y het berekende gehalte bij $50\% < 16 \mu\text{m}$

y_1 het gemeten gehalte

x_1 het berekende % deeltjes $< 16 \mu\text{m}$

Het berekende gehalte $x_1 = \frac{\% < 16 \mu\text{m} \text{ bepaald} \cdot 100}{100 - \% \text{ org. stof} - \% \text{ CaCO}_3}$

Overzicht van de grens in mg/kg droge stof:

Parameter	Grens verontreinigd bodemslib
<u>Categorie I</u>	
Cadmium	32
Kwik	16
Hexachloorbenzeen	0,3
Extraheerbaar Organochloorverbindingen	21
Benz(b)fluorantheen	3,5
Benz(a)pyreen	2,5
PCB a.1242	2,5
PCB a.1248	1,5
PCB a.1254	2,0
PCB a.1260	2,0
<u>Categorie II</u>	
Koper	370
Zink	2330
Chroom	550
Arseen	110
Lood	660
Nikkel	80
Olie (IR-bepalingsmethode)	4700
Zes van Borneff	19

De minister van Verkeer en Waterstaat.

(J.R.H. Maij-Weggen)

* (Bron: Nota "identificatie baggerspecie Benedenrivierengebied" van Rijkswaterstaat in de directie Benedenrivieren van juli 1984).

Bijlage II, behorende bij de beschikking van de minister van Verkeer en Waterstaat van , nr. R .

De grenswaarden van de in deze vergunning genoemde parameters zijn tot stand gekomen op basis van de navolgende analyse-methoden, vermeld in de "Methode voor de analyse voor afvalwater" van het Nederlands Normalisatie Instituut (N.N.I.):

minerale Olie : NEN 6675, d.d. 1 februari 1989

Een wijziging in een normblad wordt automatisch van kracht dertig dagen nadat de wijziging door de hoofdingenieur-directeur ter kennis van de vergunninghouder is gebracht, tenzij binnen die termijn bij de hoofdingenieur-directeur schriftelijk bezwaar is aangetekend.

De minister van Verkeer en Waterstaat.

(J.R.H. Maij-Weggen)

Bijlage III, behorende bij de beschikking van de minister van Verkeer en Waterstaat van

Bezwaarschriften tegen de aanvraag c.q. opmerkingen naar aanleiding van het milieu-effectrapport.

1. Burgemeester en wethouders van de gemeente Termunten hebben in hun brief van 13 oktober 1988 het volgende opgemerkt:

"Vooruitlopend op de bezwarenprocedure inzake bovenaangehaalde vergunningaanvraag delen wij u thans reeds mede dat wij ernstig bezwaar hebben tegen het lozen van zout water in de Eems nabij Delfzijl (oostelijk havenhoofd Zeehavenkanaal).

Wij vrezen dat het lozen van zout water op deze lokatie nadelige gevolgen kan hebben voor de rekreatieve ontwikkelingen rond Termunterzijl en met name voor het zandstrand aldaar.

Indien deze lokatie wordt gehandhaafd zullen wij de raad dezer gemeente voorstellen bezwaar aan te tekenen tegen de vergunningaanvraag.

Het komt ons gewenst voor u hiervan nu reeds op de hoogte te stellen." Bij brief van 8 december 1988 zijn bovengenoemde bezwaren ingetrokken.

2. Het Havenschap Delfzijl heeft bij brief van 18 oktober 1988, nr. 3854/SPB/HvH cta, het volgende opgemerkt:

"Met belangstelling hebben wij kennis genomen van het milieu-effectrapport omtrent de voorgenomen zoutwaterlozing in de Eems door de N.V. Nederlandse Gasunie. Het rapport geeft naar onze indruk een redelijk beeld van de konsekventies met betrekking tot de verschillende varianten. Vanzelfsprekend zijn wij vooral geïnteresseerd in de voorgenomen variant, lozing direct oostelijk van de havenmond te Oterdum.

In onze brief van 11 september 1987 hebben wij u in overweging gegeven aandacht te schenken aan mogelijke effecten van de zoutwaterlozing op de samenstelling van het bodemsediment, alsmede mogelijke wijzigingen in het sedimentatiepatroon.

In het rapport wordt gesproken van een geringe verhoging van de sedimentkonsentraties van zware metalen. Voorts wordt gekonstateerd dat bij keuze van Oterdum als lozingslokatie enige toename van baggeractiviteit zal kunnen optreden (pag. 7.27).

De mate, waarmee de gestelde konklusies met zekerheid kunnen worden aangenomen, kunnen wij moeilijk inschatten. Gelet op de belangen voor de bij ons in beheer zijnde zeehaven, zowel met betrekking tot de kwaliteit van het sediment alsmede tot de hoeveelheid sedimentatie, verzoeken wij u in een te verlenen vergunning zodanige voorschriften te stellen dat de kans op nadelige effecten voor de haven minimaal is. Evenzo komt het ons gewenst voor ten tijde van een lozing, waarnemingen te (laten) doen welke de gevolgen voor het sediment (kwaliteit + hoeveelheid) kunnen aantonen.

Over de haventechnische en nautische aspecten van voornoemde lozingen spreken wij thans geen oordeel uit."

Bij brief van 28 november 1988, nr. 4408/SPB/HvH cta heeft het Haven-schap Delfzijl verzocht om de inhoud van bovenvermelde brief mee te laten wegen bij de opstelling van de vergunningvoorwaarden.

3. De Voorlopige Waddenadviesraad heeft bij brief van 8 december 1988, kenmerk: 604, het volgende opgemerkt:

"De raad heeft bij brief van 20 september jl. van de Hoofdingenieur-Directeur van de Rijkswaterstaat, Directie Groningen, afschrift toegezonden gekregen van de aanvraag van de NV Nederlandse Gasunie te Groningen d.d. 15 september 1988 om een vergunning op grond van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren (WVO). De vergunning is aangevraagd voor het gedurende een beperkt aantal jaren lozen van maximaal 3000 m³ zout water per uur op de Eems, met een zoutgehalte van 300 kg per m³. De vergunning-aanvraag was vergezeld van het Milieu-Effectrapport zoutwaterlozing Eems (MER).

De vergunning-aanvraag en het MER zijn van 10 november t/m 9 december 1988 door het bevoegde gezag ter inzage gelegd.

Ook de raad is in de gelegenheid gesteld bezwaren in te dienen tegen het verzoek om een vergunning krachtens de Wet verontreiniging oppervlaktewateren, en/of opmerkingen te maken over het MER.

Gelet op de bepalingen van zijn Instellingsbesluit, brengt de raad u zijn reactie uit in de vorm van een gevraagd advies.

Aangezien de raad eerst op 14 december a.s. weer plenair vergadert is het niet mogelijk dat de voltallige raad het advies vaststelt. De raad heeft echter zijn commissie energie op de grondslag van art. 13 lid 2 van het Reglement van Orde gemachtigd namens hem te reageren.

Als uitgangspunt voor die reactie heeft de raad geformuleerd dat zij moet worden gebaseerd op het eerdere advies van de raad, zoals hij dat bij brief van 13 oktober 1987 heeft uitgebracht over de startnotitie "Milieu-effectrapportage zoutwaterlozing Eems". Dat betekent concreet Bijvoorbeeld dat voor de commissie niet aan de orde zijn algemene energie-politieke vraagstukken, en dat evenmin een oordeel wordt gegeven over de wenselijkheid dan wel de noodzakelijkheid van het onderhavige projekt. De commissie gaat uit van de aktiviteit zoals die door Gasunie blijkt uit de aanvraag om een vergunning op grond van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren en het MER is voorgenomen.

Reeds in het advies van 1987 heeft de raad zijn waardering uitgesproken voor het feit dat Gasunie op vrijwillige basis tot de opstelling van een MER heeft besloten. Gezien de kwetsbaarheid van het ecosysteem is zulks naar de mening van de commissie een goede zaak. De commissie is bovendien van mening dat het thans voorliggende MER over het algemeen een evenwichtig en verantwoord rapport is.

Zoals gezegd baseert de commissie energie zich op het raadsadvies van oktober 1987. In dat verband heeft zij met genoegen kennis genomen van het feit dat het merendeel van de door de raad gemaakte opmerkingen in de Richtlijnen voor het MER zijn verwerkt.

In het advies van oktober 1987 heeft de raad gesignaleerd dat in het kader van de voorbereiding van het projekt nog veel gaande was. Concreet heeft hij daarbij gewezen op de resultaten van de onderhandelingen met AKZO om een deel van het uit te logen zout te gebruiken in het produktieproces van AKZO. Ook heeft de raad gewezen op onzekerheden in de planning van het projekt, en in verband daarmee, de lozingsduur.

Er hebben zich na de indiening van het verzoek om een WVO-vergunning en het MER nieuwe ontwikkelingen voorgedaan. De belangrijkste daarvan

is dat zeer recent bekend is geworden dat Gasunie en AKZO per 1 november jl. een samenwerkingsovereenkomst hebben gesloten. AKZO zal daarbij op grond van haar zoutwinningsconcessie "Adolf van Nassau en uitbreiding" in Veendam ten behoeve van Gasunie cavernes gaan maken. Na uitloging zullen deze voor de opslag van gas worden gebruikt. Volgens mededeling van Gasunie is daarnaast overeengekomen dat AKZO zoveel mogelijk pekkel zal verwerken.

De commissie wil aan deze ontwikkeling niet voorbij gaan, en zal zich in haar oordeel over de voorgenomen aktiviteit daarvan ook rekenschap geven.

De commissie is verheugd over de totstandkoming van genoemde overeenkomst. Het is naar haar oordeel uit een oogpunt van algemeen milieubeheer een goede zaak dat een stof die op de ene plaats wordt gewonnen en als grondstof kan worden gebruikt, niet op een luttel aantal kilometers verderop als afval wordt geloosd. Voor het Waddenzeebeleid is bovendien, gelet op het uitgangspunt van de algemene beheersvisie voor het gebied, van belang dat het menselijk ingrijpen in het ecosysteem zo beperkt mogelijk is.

De commissie wijst erop dat in het MER formeel is neergelegd de voorkeur van Gasunie voor het bouwen van cavernes bij Onstwedde, en dat Onstwedde op langere termijn als vestigingsplaats voor ondergrondse opslag van gas, ook na het totstandkomen van genoemde samenwerkingsovereenkomst, niet uit beeld is.

De commissie zal in het onderhavige advies Onstwedde als locatie voor cavernes echter buiten beschouwing laten. Daarvoor is van belang dat de locatie-Onstwedde in ieder geval op korte termijn niet aan de orde is als plaats waar cavernes zouden moeten worden gebouwd. Bovendien is over de samenstelling van het zout van Onstwedde nog niets bekend (het MER constateert op dit punt terecht een leemte in kennis).

Wanneer op termijn alsnog tot cavernebouw bij Onstwedde zou worden besloten, is het oordeel van de commissie over de hoeveelheden pekkel die op de Eems zouden mogen worden geloosd en vooral ook de plaats waar dat in haar visie zou mogen gebeuren, van belang.

Voor de commissie is voor haar oordeel over de voorgenomen aktiviteit uitgangspunt het MER en het verzoek om een WVO-vergunning zoals die formeel voorliggen en waarover haar advies is gevraagd. Van belang is

daarbij dat Gasunie haar voorkeur voor de lozingslocatie-Oterdum handhaaft, en vooral dat namens Gasunie tegenover de commissie is verklaard dat, daargelaten de samenwerkingsovereenkomst met AKZO voor gedeeltelijke verwerking van het zout, om een aantal redenen wordt vastgehouden aan het verzoek om een WVO-vergunning voor een maximaal te lozen hoeveelheid pekkel van 3000 m³/h.

Uit het MER wordt duidelijk dat lozing van een kleinere hoeveelheid zout water per uur, welke lozing daarenboven in de tijd kan worden gespreid, minder ecologische gevolgen heeft. Daarnaast is het lozingspunt van belang; lozing bij Oterdum heeft de meeste ecologische gevolgen, terwijl lozing in het Doekegat - volgens het bevoegd gezag qua effecten vergelijkbaar met de door de raad in het advies van 1987 bepleite variant van lozing op de Noordzee - uit ecologische overwegingen de voorkeur verdient.

Voor de raad is, getuige zijn advies van 1987, als uitgangspunt bepalend de pkb-Waddenzee die met betrekking tot lozing van afvalwater als beleid vermeldt dat nieuwe lozingen van niet aan de bron of in zuiveringsinstallaties behandeld afvalwater op de Waddenzee niet zullen worden toegestaan. Voor de raad geldt in het algemeen dat in situaties als de onderhavige naar oplossingen wordt gezocht die geen of zo weinig mogelijk schade toebrengen aan het natuurlijk milieu.

De commissie wijst daarbij op de Richtlijnen voor het MER, zoals die door de Minister van Verkeer en Waterstaat in november 1987 zijn vastgesteld.

Daarin wordt gesteld dat de keuze van alternatieven en varianten alsmede het selectieproces waaruit het voorkeursalternatief naar voren is gekomen, zorgvuldig moet worden gemotiveerd. Bij die motivering verdienen volgens de Richtlijnen vooral de milieu-effecten de aandacht.

De commissie is gelet op de bovengenoemde uitgangspunten van mening dat, indien het bevoegd gezag een vergunning op grond van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren zou verlenen voor de gevraagde maximaal te lozen hoeveelheid zout water van 3000 m³/h, lozing bij Oterdum uitgesloten moet worden. In dat geval moet naar het oordeel van de commissie de locatie-Doekegat worden gekozen.

Voor de commissie is lozing bij Oterdum - onder voorwaarden zoals ook aangegeven in de vergunningaanvraag - slechts toegelaten wanneer de te lozen hoeveelheid pekkel kleiner is. Dat is het geval bij een zo groot mogelijke verwerking van zout door AKZO en wanneer de lozing in de tijd kan worden gespreid.

Voor de commissie is een reële mogelijkheid dat (gelet op de feitelijke nieuwe ontwikkeling m.b.t. de samenwerkingsovereenkomst met AKZO) het bevoegd gezag aan Gasunie een WVO-vergunning verleent voor een bij Oterdum te lozen geringere hoeveelheid pekkel (met daarbij ten behoeve van Gasunie eventueel een ontsnappingsclausule dat, wanneer sprake is van bijzondere omstandigheden, tijdelijk een grotere hoeveelheid zout water mag worden geloosd).

Voor bovengenoemd oordeel van de commissie is van belang dat de lozingslocatie-Doekegat de meest milieuvriendelijke locatie is. De voorkeur van Gasunie voor Oterdum daarentegen stoelt voornamelijk op bedrijfseconomische overwegingen.

De commissie heeft zich beraden over de in het MER genoemde mogelijke bezwaren aan Duitse kant tegen eventuele lozing in het Doekegat. Zij wijst erop dat aan Duitse kant in het algemeen soepel wordt omgegaan met het verlenen van toestemming voor soortgelijke activiteiten.

De commissie vraagt zich overigens af wat de mogelijke gevolgen van een eventuele lozing in het Doekegat zouden kunnen zijn voor verzilting van het koelwatersysteem van de electriciteitscentrale(s) in de Eemshaven.

Voor de commissie valt de Bocht van Watum als lozingslocatie af, gezien de problematiek van de verzanding, en het daarmee samenhangende risico van een vergrote stratificatie.

De commissie merkt met betrekking tot het MER nog op dat op grond van het beheersplan water zoals dat voor de Waddenzee geldt, toename van emissie van zwarte lijst-stoffen in het gebied niet is toegestaan. Het MER zegt daarover dat lozing van deze stoffen weliswaar enigszins zal toenemen doch dat er geen effecten zijn te verwachten gezien de geringe hoeveelheden.

De commissie wijst op het belang om, wanneer het bevoegd gezag de NV Nederlandse Gasunie onder voorwaarden een WVO-vergunning zou verlenen voor het onderhavige projekt, door middel van de wettelijk vereiste evaluatie achteraf (de effecten van) de aktiviteit op een verantwoorde manier te volgen. In het MER is daarvoor naar het oordeel van de commissie overigens een voldoende basis aanwezig.

Een punt waar de commissie tenslotte nog op wil wijzen, ook al speelt dat in het kader van de onderhavige (WVO)-procedure geen rol, is dat wanneer voor de locatie-Onstwedde aan Gasunie alsnog een concessie voor de winning van zout uit cavernes zou worden verleend, daaraan naar de mening van de commissie de voorwaarde zou moeten worden verbonden dat de cavernes uitsluitend voor de opslag van gas zullen zijn bedoeld. De commissie heeft in dat verband met instemming kennis genomen van het antwoord van de Minister van Economische Zaken, mede namens zijn ambtgenoot van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, op Kamervragen terzake (Aanhangsel van de Handelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, vergaderjaar 1987-1988, nr. 716), en voorts hetgeen in het MER zelf daaromtrent is gezegd (5.5).

De commissie energie van de raad adviseert u het bovenstaande te verwerken in de vergunning wanneer die op grond van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren zou worden verleend aan de NV Nederlandse Gasunie.

Afschrift van deze brief is tevens gezonden aan uw ambtgenoten van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer alsmede Landbouw en Visserij."

4. De Werkgroep Eemsmond van de Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee heeft, mede namens de Stichting Het Groninger Landschap en de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten, bij brief van 6 december 1988, kenmerk: 88073/309/Am/ZW, bezwaar gemaakt tegen de aanvraag en opmerkingen gemaakt naar aanleiding van het milieu-effectrapport. Het bezwaarschrift tegen de aanvraag luidt als volgt:

"De werkgroep Eemsmond van de Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee, de Stichting Het Groninger Landschap en de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland tekenen bij deze bezwaar aan tegen bovenomschreven vergunningaanvraag om de hieronder aangegeven redenen, aangevuld met en toegelicht in ons commentaar op de m.e.r. zoutwaterlozing Eems, dat wij hierbij als bijlage meezenden.

1. De vergunning wordt aangevraagd voor een lozing van maximaal 3000 m³ zout water per uur.

Gezien de recente wijzigingen in de oorspronkelijke plannen:

- Gasunie start met de uitvoering van het project in de Graaf Adolf-concessie te Veendam in samenwerking met AKZO (zie bijgaand persbericht d.d. 17-11-1988) waarbij AKZO een deel van de pekels zal verwerken in haar lokatie Delfzijl;
- er zal gefaseerd worden uitgeloozd in 2 series van 6 cavernes,
 - beide maatregelen worden door de m.e.r. tevens gesanctioneerd als betere oplossingen vanuit milieuoogpunt dan het voornemen -, zal er een restlozing van ca. 750 m³/uur zoutwater nodig zijn.

Wij zijn dan ook van mening dat een aanvraag voor lozing van 3000 m³/uur veel te ruim is.

Wij stellen voor om een lozing toe te staan van gemiddeld 750 m³/uur met b.v. een maximum (gezien de fluctuaties in verwerking bij AKZO) van 900 m³/uur.

2. Uit het m.e.r. blijkt dat van de verschillende onderzochte lozingslokaties Doekegat het meest milieuvriendelijke alternatief is, omdat bij lozing van pekels op die plaats de minste ecologische effecten te verwachten zijn.

Omdat deze milieu-effect-rapportage juist bedoeld was om daaraan dan ook conclusies te verbinden, stellen wij voor als logische gevolgtrekking uit de m.e.r. het Doekegat als lozingslokatie aan te wijzen.

3. De onderhavige zoute afvalwaterstroom bevat zwarte lijststoffen. Gezien het WVO-beleid in het algemeen en het p.k.b.-Waddenzeebeleid in het bijzonder mogen überhaupt geen zwarte lijststoffen worden geloosd! Wij hebben dan ook bezwaar tegen de opmerking van Gasunie

(m.e.r. pag. 1.15) dat "lozing van deze stoffen weliswaar enigszins zal toenemen maar dat geen effecten te verwachten zijn gezien de geringe hoeveelheden".

4. Mocht, na de uitvoering van het nu in Veendam geplande projekt, door Gasunie alsnog worden besloten tot een uitbreiding van het aantal cavernes in Onstwedde, dan zal onzes inziens opnieuw een vergunning moeten worden aangevraagd wanneer dan weer een lozing van pekelwater noodzakelijk mocht blijken.

Overigens verwijzen wij naar ons commentaar op de m.e.r., en in de hoop dat u bij uw beschikking rekening zult houden met onze opmerkingen."

De opmerkingen naar aanleiding van het milieu-effectrapport zijn als volgt:

"De Werkgoep Eemsmond van de Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee, de Stichting Het Groninger Landschap en de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland zijn blij met het nu voorliggende rapport omdat het een gedegen studie is geworden van enerzijds de mogelijkheden van zoutverspreiding, anderzijds de ecologische gevolgen van pekellozingen op de Eems.

Het rapport geeft bovendien een goede inventarisatie van de bestaande situatie in het Eems-Dollard estuarium. Op dat punt is dit een heel bruikbaar dokument geworden.

Toch hebben wij ook een aantal punten van kritiek, die het volgende betreffen.

1. Dit milieu-effect-rapport heeft in principe aan het voornemen van de Gasunie niets veranderd. Zoals wij reeds in ons commentaar op de richtlijnen hebben aangegeven (d.d. 10-9-1987) hadden wij verzocht om de opstelling van een milieu-effect-rapport omtrent het projekt van cavernebouw voor gasopslag zelf, zijnde het eigenlijke voornemen waarom het gaat en zijn verschillende milieueffekten. In de richtlijnen van het Bevoegd Gezag (i.c. Rijkswaterstaat, dir. Groningen) is dit verzoek echter niet gehonoreerd. Dit maakt het nu tot stand gekomen rapport, hoe uitvoerig en omvangrijk ook, tot

slechts een achtergrondstudie behorende bij een WVO-aanvraag. Een studie dus die ook zonder een M.E.R.-procedure had moeten worden uitgevoerd. Onzes inziens wordt op deze wijze het instrument van de milieu-effect-rapportage gedegradeerd. Bagatelliserend wordt gesteld (pag. 5.2) dat 'alleen door het deelaspect lozen van zout water in de Eems belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu kunnen optreden'. Mogelijke milieueffekten van het gebruik van zoutholtes (ook na afloop van het projekt), mogelijke alternatieven voor het drukverlies-probleem van gasvelden, de problematiek van de aanvoer van zoet water, de eventuele aantasting van natuur en landschap en de wettelijke precedentwerking van dit projekt worden op deze wijze als niet-ter-zake-doende weggestreept.

Een werkelijk nul-alternatief in de vorm van niet-uitvoeren van het totale projekt is zodoende niet aan de orde gekomen. Ook de maatschappelijke wenselijkheid van het caverneprojekt is onvoldoende duidelijk gemaakt.

Het voornemen van Gasunie om 3000 m pekewater te lozen nabij de oostelijke havenmond van Delfzijl is onveranderd overeind gebleven en de m.e.r. bestuderend, bekruipt ons het gevoel, dat de uitkomsten van het rapport naar dat voornemen zijn toegeschreven.

Wij moeten helaas konkluderen dat bedrijfseconomische overwegingen blijkbaar een grotere rol hebben gespeeld bij de uitvoering van de m.e.r. dan de mogelijke ecologische effecten!

2. Het rapport is zeer omvangrijk en de vele modelstudies zijn voor insprekers moeilijk leesbaar. Tot z'n essenties teruggebracht, komt het rapport eigenlijk neer op drie onderdelen:
 - een inventarisatie van bestaande bronnen m.b.t. de huidige situatie; interessant i.v.m. mogelijke cumulatieve effecten;
 - een simulatie-studie van de zoutverspreiding; zoals bij elke simulatie is datgene wat uit het model komt afhankelijk van wat je er in stopt. De resultaten van de simulatie worden eigenlijk alleen gebruikt bij het ontwerpen van de diffusor;
 - een "berekening" van de ecologische schade. Belangrijkste konklusie: 7% sterfte van plankton. Over de interpretatie van de ernst van dat cijfer komen we hieronder terug.

3. Commentaar op enkele uitgangspunten:

- Het tijdschema van Gasunie wordt als axioma genomen: als er vertraging optreedt, dan moeten alle cavernes tegelijk worden uitgeploegd. Protest. Hiermee worden wettelijk geregelde inspraakprocedures voor derde-belanghebbenden onder druk gezet. Gasunie had de eventuele vertragingmomenten van te voren moeten inschatten en haar projekt daarop moeten afstemmen. Bovendien moet een milieueffekt-rapportage niet beïnvloed worden door een dergelijk drukmiddel vanuit het bedrijf.

Daarnaast valt nog wel af te dingen op de haast die Gasunie heeft. Pag. 3.5: er is een ander pakket maatregelen mogelijk, zoals eerder extra putten boren en/of compressoren installeren. De cavernes leveren slechts een relatief geringe bijdrage en dienen in feite alleen als tijdsoverbrugging. Een ander scenario zou zijn: extra putten boren, meer Noors gas importeren (zoals de SEP nu wil gaan doen t.b.v. twee nieuwe centrales in de Eemshaven) en het gas uit de kleine veldjes (hoog calorisch) daarmee opmengen zodat die veldjes kunnen worden leeggewonnen om daarna als opslag te kunnen functioneren. In dit schema zou cavernebouw langzamer kunnen worden gerealiseerd, aan te passen aan de verwerkingsmogelijkheden van al het pekelwater bij AKZO-Delfzijl (d.w.z. 2 cavernes tegelijk). Dan is lozing helemaal niet nodig!

Een dergelijke handelwijze zou uitstekend passen in het beleid van de rijksoverheid om afvalstoffen zoveel mogelijk als grondstof te verwerken!

- Een andere, onzes inziens omstreden, aanname is dat het projekt gerealiseerd zal moeten worden in Onstwedde. De noodzaak daarvan is niet aangetoond en er lopen o.g.v. andere wetten procedures tegen deze lokatie (zoals o.g.v. de Wet Opsporing Delfstoffen en de Mijnwet).

Inmiddels is met AKZO overeenstemming bereikt om hetzelfde projekt uit te voeren in de concessie Adolf van Nassau van AKZO te Veendam (zie persbericht d.d. 17-11-1988, bijlage). Bovendien zal het projekt gefaseerd, d.w.z. in series van 2 x 5 cavernes, worden uitgevoerd.

Dit maakt in elk geval een lozing van maximaal 3000 m/uur zout water op de Eems overbodig.

Door de combinatie van een gedeeltelijke verwerking bij AKZO en een gefaseerde aanpak, zal er een restlozing van hoogstens 750 m/ uur nodig zijn.

Gerelateerd aan de uitkomsten van het m.e.r. (zie o.a. tabel 1.1., pag. 1.12) * is dit een milieuvriendelijker aanpak dan het voornemen. Daarmee kan onzes inziens dan ook het oorspronkelijke projekt in Onstwedde worden losgelaten!

Zoals aangegeven in de in bijlage 1 van het m.e.r. opgenomen brief van AKZO aan de Gasunie, is AKZO niet bereid om pekkel uit een andere lokatie dan van de concessie Adolf van Nassau, te verwerken in haar bedrijf.

Dit standpunt benadrukt nog eens extra de noodzaak om af te zien van Onstwedde als mogelijke cavernebouw-lokatie.

Samengevat kan over de lokatiekeuze gesteld worden dat en uit oogpunt van een goede verwerking van een als afvalstof milieuvriendelijke oplossing (zo weinig mogelijk lozen) en uit het oogpunt van de onderhandelingen met AKZO, de geplande bouw van de cavernes het beste alleen in de concessie Adolf van Nassau kan geschieden.

4. Commentaar op de inhoud en de werkwijze met het m.e.r.

- Er wordt in het rapport bij voortduring (zie o.a. pag. 3.8) verwezen naar pekellozingen elders (m.n. in Duitsland), waarbij geen schadelijke effecten gemeten zouden zijn.

Ecologisch onderzoek is bij al die projekten nooit uitgevoerd, de Gasunie kan daarover ook geen onderzoekresultaten overleggen. Literatuurverwijzingen in die zin ontbreken ook. Daarom wordt bij vergelijking van dit m.e.r. met die andere projekten de valse schijn gewekt dat in Nederland te strenge eisen worden gesteld!

- De techniek van het projekt: pag. 3.14 wordt beschreven hoe het gas moet worden gecomprimeerd en gekoeld, en later weer wordt opgewarmd, na reductie. Dat kost op zich al veel energie, maakt het projekt minder efficiënt. Energieverlies ontstaat ook door het

* In de bedoelde tabel zijn overigens foutieve kopjes opgenomen:

ad II = uitloging van 2 x 5 cavernes

ad III = verwerking bij AKZO.

drogen van het gas en het verdampen van al het water.

Bij opslag in oude gasvelden (zie hierboven, ad. 3) zijn deze energieverliezen niet of minder aanwezig.

5. Commentaar op de resultaten van het m.e.r.

Het belangrijkste effect uit het onderzoek is de sterfte via een osmotische schok van 7% van de planktonische organismen (pag. 1.7 en 7.51) als de lozing plaatsvindt bij Oterdum. Deze sterfte vindt plaats over het gehele estuarium, in het middengebied treedt 11% sterfte op. Wij protesteren tegen het bagatelliserende van de hand wijzen van de ernst van deze uitkomst.

Er wordt daarbij gewezen op een seizoenvariatie van een factor 10, daarmee heeft die 7% sterfte echter niets te maken. (oneigenlijke vergelijking tussen verschillende grootheden!).

Bovendien is, zoals in het m.e.r. zelf ook gesteld wordt, (pag. 1.8) het zoutgehalte en de variatie daarvan de primaire factor die in estuaria de verspreiding van organismen bepaalt. Extra fluctuatie moet dus niet gebagatelliseerd maar juist zorgvuldig afgewogen worden. Overigens staan bij de berekeningen (pag. 7.50 en 7.51) geen dimensies bij de grootheden; uit de tekst is echter op te maken dat alle snelheden en mortaliteiten worden uitgedrukt "per dag". Dat betekent dus 7% sterfte in een dag in het gehele estuarium; alleen als elke dag voldoende vers water wordt aangevoerd en het systeem daarbij letterlijk oneindig is, zou het getal van 7% ook over een periode van een jaar gelden. Dat gaat niet altijd op, daarom kunnen lokale effecten nog wel hoger zijn.

- Wij kunnen het niet eens zijn met het gemak waarmee in het m.e.r. wordt gesproken over de sublethale sterfte (pag. 1.8 en 7.49). Als deze niet te kwantificeren is, zullen de effecten ook wel niet erg zijn.....

- Kwelwater: pas na tientallen jaren zal in het aan de oppervlakte komende kwelwater een zoutverhoging merkbaar zijn (pag. 1.9). Dat lijkt ons juist zorgwekkend, omdat we de situatie van dan nu nog niet kennen en dus geen voorspellingen over effecten kunnen doen. Voor de landbouw b.v. kan zoute kwel erg slecht zijn.

- In de aanname (pag. 7.7) missen we de situatie: hoge rivierafvoer, afluiddige wind, eb en/of doortij. In deze situatie komt het zoete water van de rivier erg ver het wad op. Bij lozing is dan juist de grootste stratificatie te verwachten.

6. Hoofdpunten van onze bezwaren.

- Dit milieu-effekt-rapport is eerder een onderzoek t.b.v. een reguliere WVO-aanvraag dan een studie naar de milieueffecten van een nieuw projekt, nl. cavernebouw t.b.v. gasopslag; wij betreuren dat zeer.

Het betreft hier de lozing van afvalwater dat niet aan de bron of in een zuiveringsinstallatie is behandeld. De p.k.b.-Waddenzee stelt dat zulke lozingen niet zullen worden toegestaan. Ook mede daarom moet naar de oplossing met de minst schadelijke milieueffecten worden gezocht.

- De m.e.r. is uiteraard bedoeld om op basis van doorberekende milieu-effecten van verschillende alternatieven en varianten, juist die alternatieven en varianten te kiezen die het minst schadelijk zijn voor het milieu, i.c. het Eems Dollard estuarium. Zo'n opstelling past ook in het beleid t.o.v. de Waddenzee. Het is dan ook uiterst merkwaardig dat Gasunie, ondanks de uitkomsten van de m.e.r., waarbij de variant "lozingslokatie Doekegat" en het alternatief "maximale verwerking bij AKZO" de meest milieuvriendelijke blijken te zijn, toch een aanvraag voor lozing van max. 3000 m/uur bij Oterdum indient. Wij hebben dan ook bezwaar ingediend tegen deze aanvraag (d.d. 7-12-1988).
- De p.k.b.-Waddenzee stelt dat het noodzakelijk is de maatschappelijke wenselijkheid van een activiteit die de Waddenzee beïnvloedt, aan te tonen. Onzes inziens gebeurt dit onvoldoende, omdat doorgang van het caverneprojekt niet meer ter discussie staat.
- Eveneens spreekt de p.k.b.-Waddenzee over het rekening houden met mogelijke cumulatieve effecten; in de onderhavige m.e.r. wordt

zonder nadere argumentatie beweerd (pag. 1./14) dat er "geen redenen zijn om te veronderstellen dat er sprake zal zijn van cumulatieve of synergistische effecten".

- Wij vragen ons af of bij de aangevraagde lozing van 3000 m/uur bij Oterdum niet tevens een vergunning inzake de Natuurbeschermingswet nodig is i.v.m. de effecten op het Beschermd Natuurmonument de Dollard.

- De in de m.e.r. aangehaalde mogelijke problemen aan Duitse zijde met lozing bij het Doekegat zijn onzes inziens niet aanwezig. Ook vanuit Duitsland wordt zout op het Eems Dollard estuarium geloosd!

Ook de elders (b.v. in het advies van de Voorlopige Wadden Advies Cie.) geopperde mogelijke gevolgen voor de koelwaterinlaat van elektriciteitscentrale(s) in de Eemshaven is niet aan de orde. De EPON heeft ons althans verzekerd dat zulks geen probleem oplevert.

Konkluderend stellen wij dan ook voor dat het Bevoegd Gezag bevordert dat, in de lijn van de uitkomsten van het Milieu-effectrapport, de lozing van zo gering mogelijke omvang zal zijn en zal plaatsvinden op de lokatie waar zich de minst schadelijke effecten voordoen: het Doekegat."

5. De directeur Landbouw Natuur en Openluchtrecreatie in de provincie Groningen van het ministerie van Landbouw en Visserij heeft in zijn brief van 6 december 1988, kenmerk: 887598-LNO, het volgende opgemerkt:

"Naar aanleiding van uw verzoek om advies uit te brengen over de vergunningaanvraag van de Gasunie voor het lozen van max. 3.000 m³ zoutwater per uur met een zoutgehalte van 300 kg/m³, in de Eems nabij Delfzijl (oostelijk havenhoofd Zeehavenkanaal) of in de Bocht van Watum of in het Doekegat te lozen deel ik u het volgende mee:

Het Eems-Dollardestuarius maakt onderdeel uit van het gebied waarop de PKB-Waddenzee van toepassing is. Activiteiten die hier plaatsvinden dienen te worden getoetst aan de PKB-Waddenzee.

Tevens bevindt zich hier het Staats- en Beschermd natuurmonument Dollard.

Bij de besluitvorming over activiteiten als de voorgenomen pekellozing door de Gasunie dient naar mijn mening mogelijke aantasting van de natuurwaarde van de Dollard eveneens te worden meegenomen.

Toetsing aan de PKB-Waddenzee

Ten eerste dient een activiteit als in casu door de Gasunie wordt beoogd, beoordeeld te worden aan de hand van het in par. 2.4 van de PKB-Waddenzee gestelde over belangenafweging. Deze belangenafweging behelst toetsing van voorgenomen activiteiten die in en buiten de Waddenzee plaatsvinden aan de doelstellingen van het regeringsbeleid voor de Waddenzee en de beleidslijnen terzake en een afweging van de activiteiten hiertegen, waarbij van de voorgenomen activiteiten ook de mate van maatschappelijke wenselijkheid moet worden vastgesteld.

Het uitspoelen van zoutcavernes voor de opslag van aardgas is een activiteit die op zichzelf plaatsvindt buiten de Waddenzee, maar die gevolgen heeft voor het ecosysteem van de Waddenzee. De maatschappelijke wenselijkheid van het door de Gasunie treffen van maatregelen om ook in de toekomst in de aardgasbehoefte te kunnen voorzien wordt door mij als gegeven beschouwd.

Gezien de mogelijkheid die er is om pekels bij de nabij gelegen AKZO-vestiging te verwerken, ben ik van mening dat de beoogde lozing dan ook niet noodzakelijk is.

Ten tweede wordt in par. 4.6 onder b van de PKB-Waddenzee het beleid ten aanzien van nieuwe lozingen van afvalwater geformuleerd. Dit beleid behelst dat geen nieuwe lozingen van niet aan de bron of in zuiveringsinstallaties behandeld afvalwater op de Waddenzee zullen worden toegestaan. In deel b van de PKB Waddenzee is in de nota van toelichting op par. 4.2 het volgende over het langere termijnbeleid inzake waterverontreiniging verwoord: "Naast het niet toestaan van nieuwe lozingen van ongezuiverd afvalwater streeft de Regering er op de langere

termijn naar de totale omvang van de waterverontreiniging in de Waddenzee terug te brengen tot het nivo waarop geen aantoonbare of redelijkerwijs te vermoeden nadelige invloed op het natuurlijke milieu aanwezig is".

Toetsing van de aktiviteit aan par. 4.6 onder b. roept de vraag op of de behandeling van het pekelwater in de diffusor voldoende is om te spreken van aan de bron of in zuiveringsinstallaties behandeld afvalwater. Er worden in de diffusor geen stoffen uit het pekelwater gehaald. De diffusor is bedoeld om tot een "snelle" menging van het pekelwater met het ontvangende oppervlaktewater te komen.

Het pekelwater wordt vanuit de caverne rechtstreeks via een pijpleiding afgevoerd naar zee. Er vindt geen zuivering van het afvalwater aan de bron plaats. Naar mijn mening is de voorgenomen lozing dan ook als strijdig met par. 4.6 onder b van de PKB-Waddenzee aan te merken.

De lozing moet verder beoordeeld worden in het licht van het lozingsbeleid op de langere termijn, zoals dit in 1978/1979 in de PKB-Waddenzee is geformuleerd (zie hierboven). Het streven is erop gericht "de totale omvang van de waterverontreiniging in de Waddenzee terug te brengen tot het nivo waarop geen aantoonbare of redelijkerwijs te vermoeden nadelige invloed op het natuurlijk milieu aanwezig is".

In dit geval is sprake van een nieuwe lozing, waarbij uit het MER is af te leiden dat de voorgenomen lozing effecten heeft voor het fyto- en zooplankton. Het fyto- en zooplankton in het bijmengwater overleeft naar verwachting de hier optredende osmotische schok niet. De berekeningen wijzen uit dat verminderingpercentages van 3% tot 7% voor het gehele estuarium en van 11% in het middengebied kunnen optreden ("worst case aannamen"). De hoogste percentages gelden voor lozing nabij het oostelijk havenhoofd van Delfzijl.

Vertaling van deze worst case aannamen naar effecten op het plankton in de Dollard leidt voor lozing nabij het oostelijk havenhoofd van Delfzijl tot een planktonvermindering van 7 à 8%, voor lozing bij de Bocht van Watum tot een vermindering van 4 à 5% en voor lozing bij het Doekegat tot een vermindering van 1 à 2% (alles planktonverminderingpercentage in de Dollard).

In het rapport worden verschillende berekeningen gepresenteerd. Het is op dit moment onduidelijk welke de onzekerheidsfactoren in de gepresenteerde berekeningen zijn. Gezien de kwetsbaarheid van het ecosysteem Waddenzee lijkt het mij goed er rekening mee te houden, dat de worst-caseberekeningen in de toekomst de juiste blijken te zijn. In dit verband ben ik van mening dat er bij lozing van 3000 m³ pekewater op de lokatie oostelijk havenhoofd Delfzijl en in mindere mate ook bij lozing van deze hoeveelheid op de locatie Bocht van Watum sprake is van een lozing waarbij van een redelijkerwijs te vermoeden nadelige invloed op het natuurlijk milieu van de Waddenzee kan worden gesproken.

Relatie met het Beschermd- en Staatsnatuurmonument Dollard

Het door de Gasunie meest gewenste lozingspunt is de locatie oostelijk havenhoofd Delfzijl. Deze locatie bevindt zich in de nabijheid van het Beschermd- en Staatsnatuurmonument Dollard.

Gezien de hierboven beschreven en uit het MER-Zoutlozing af te leiden effecten op de Dollard acht ik lozing op deze locatie vanuit natuurbeschermingsoogpunt ongewenst.

Tenslotte wijs ik u erop dat ik uit de regionale en landelijke pers heb vernomen dat tussen de Gasunie en AKZO een overeenkomst gesloten zou zijn over het aanleggen van tien cavernes bij Veendam en verwerking van een deel van het gewonnen pekkel bij AKZO in Delfzijl. Een dergelijke ontwikkeling lijkt mij een goede zaak. Ik neem aan dat deze ontwikkeling konsekwenties zal hebben voor het thans voorliggende voornemen van de Gasunie. Inzicht in de gewijzigde plannen van de Gasunie ontbreken mij op dit moment. Een dergelijk inzicht acht ik zeer gewenst om een advies te kunnen geven over de nu blijkbaar veranderde situatie. Ik ga er vanuit dat deze nieuwe informatie verspreid wordt en zo nodig/mogelijk gevolgd wordt door een nieuwe vergunningaanvraag.

Wellicht ten overvloede merk ik op dat naar mijn mening gezocht moet worden naar een zodanige oplossing voor het aanleggen van tien zoutcavernes dat in beginsel alle c.q. zoveel mogelijk pekkel bij AKZO kan worden verwerkt.

Gezien het bovenstaande adviseer ik u de door de Gasunie gevraagde WVO-vergunning voor lozing van max. 3.000 m³ zout water met een zoutgehalte van 300 kg/m³ op één van de drie in de aanhef genoemde locaties niet te verlenen. Ik baseer mijn negatieve advies op de PKB-Waddenzee en voorzover het de locatie oostelijk havenhoofd Delfzijl betreft ook op de nabijheid van het Beschermd- en Staatsnatuurmonument Dollard."

6. Het college van gedeputeerde staten der provincie Groningen heeft bij brief van 6 december 1988, - nr.: 24.194/49/B.19, afd. MZ - het volgende opgemerkt:

"Met betrekking tot de vergunningaanvraag ingevolge de Wet verontreiniging oppervlaktewateren van N.V. Nederlandse Gasunie en het daarbij gevoegde milieu-effectrapport inzake de zoutwaterlozing op de Eems ten gevolge van de aanleg van zoutcavernes berichten wij u het volgende.

Het milieu-effectrapport is naar onze mening zorgvuldig en gedegen van opzet. Wel zijn wij van mening dat de effecten van de zoutwaterlozing nabij Delfzijl (oostelijk havenhoofd Zeehavenkanaal) op de recreatieve ontwikkelingen in Termunterzijl (badstrand) onvoldoende zijn aangegeven."

7. De Inspecteur van de volksgezondheid voor de hygiëne van het milieu voor Groningen, Friesland en Drenthe heeft bij brief van 9 december 1988, kenmerk: 8896312/LG/jmw, het volgende opgemerkt:

"Naar aanleiding van de mij gezonden WVO vergunningaanvraag van de N.V. Gasunie voor de lozing van pekelwater op de Eems tengevolge van de aanleg van zoutcavernes deel ik u het volgende mee.

De lozingsvergunning wordt gevraagd voor een maximaal debiet van 3000 m³ verzadigd pekelwater per uur waardoor per uur 900.000 kg zout in het Eems-Dollard estuarium wordt gebracht.

In het milieu-effectrapport zoutwaterlozing Eems zijn met behulp van oorzaak en gevolg netwerken de beïnvloedingsaspecten onderzocht welke gaan optreden als gevolg van een lozing van 3000 m³ per uur verzadigde pekeloplossing. Veranderingen in onder andere ionensamenstelling, gehalte microverontreinigingen en zoutconcentratie fluctuaties zijn beoordeeld op near-field (osmotische shock) en far-field effecten zoals de beïnvloeding van soorten samenstelling en sublethale effecten.

Als gevolg van osmotische shock-effecten in de onmiddellijke omgeving van de lozingswerken zal planktonsterfte optreden tot een maximale waarde van ca 7% biomassa reductie in het estuarium.

De N.V. Gasunie heeft op vrijwillige basis de MER-procedure gevolgd. Het betreft geen volledige MER, alleen de lozingsaspecten van het caverneproject worden door het bevoegd gezag op milieu-effecten beoordeeld.

Een belangrijk gegeven in een MER-procedure is de beschrijving van het meest milieuvriendelijke alternatief. Het vermijden van een lozing door het verwerken van de pekels bij een in de directe nabijheid aanwezig zijnde zoutverwerkende industrie kan beschouwd worden als een dergelijk alternatief.

Inmiddels zijn er vergaande afspraken gemaakt tussen Gasunie en AKZO over verwerking van het zout, waarbij cavernes worden uitgeloozd in het concessiegebied van AKZO.

Lozing van afvalstoffen in een natuurgebied van hoge waarde, als zodanig aangeduid in de nota Waddenzee en de Natuurbeschermingswet, wordt daarmee geëlimineerd. Tevens wordt invulling gegeven aan het doelmatigheidsbeginsel, zijnde het nuttig gebruik maken van grondstoffen. Door de aanwezigheid van een zoutverwerkende industrie vervalt ook de noodzakelijkheid van een lozing. Eveneens moet overwogen worden of er in de optiek van het huidige still beginsel, wel gesproken kan worden van de aanvaardbaarheid van deze lozing.

Verwerking van het zout op land waarbij de snelheid van realisatie van grotere aantallen cavernes wordt getemporeerd moet kunnen leiden tot een nullozing.

Ik adviseer u dan ook negatief te beschikken over de aanvraag tot lozing van maximaal 3000 m³ zoutwater op de Eems."